

Gline (ilovice) je vse polno v zemlji. Ondu, kjer je, donša malo koristi. A človeška roka jo predela v stvari, ki so nam koristne in tudi potrebne. Opeko rabimo, da zidamo hiše in pokrívamo strehe, lončena posoda, ki jo lončar po vsem svetu razprodaje, in dragi porcelan, to vse je iz gline ali ila.

Ljudi, ki take koristne stvari s svojimi rokami izdelujejo, imenujemo rokodelce. Vsak rokodelce se mora svojega rokodelstva učiti. Čim pridnejši je rokodelce, tem več si zasluži. Dober in pošten rokodelce ima mnogo odjemnikov ali naročnikov. Prigovor pravi: „Rokodelstvo ima dno od zlata.“

Prirrodopisno - natoroznansko polje.

Kopriva.

Zuano vam je otroci, da so med rastlinami nekatere dobre in koristne, a druge zopet hudobne in škodljive. Po travnikih, poljih in po gozdih cvetó pisane cvetice, katere smete v svoje veselje trgati, v šopek povezati in jih potlej očetu ali materi darovati v vezilo. Tam ob gozdnem robu rasto jagode in malinjek, ki imajo dober in okusen sad, da ga je le prijetno gledati, a še prijetnejše uživati. Med njimi pa tudi poganja in zeleni marsikako hudobno zelišče, s katerim se nihče ne pečá rad.

Mnogo teh malopridnih zelišč je vsaj toliko poštenih, da svoje bodíce in trnje kažejo očitno, kakor n. pr. osat, kopinje i. t. d. Vsak, kdor ima oči, za kar mu jih je Bog dal, lahko jih vidi in se jih izogiblje. A ondu poleg belega zvončka in prijetno dèhteče vijolice v gozdu, tikoma belo cvetočih jagod in grma malinjeka stoji malopridna kopriva. To je zeló hudobna tovarišica vsacemu otroku. Nje debelo napiljeni listi visé po štirirobotem stebalu kakor zelena srca, vedno po dva in dva skupaj. Po podobi se ti listi skoraj nič ne razločijo od listov bele in rudeče mrtve koprive. Nikjer na celej rastlini ne najdeš najmanjšega trneka, niti bodíce ali kaj tacega, kar bi te zbódló. Cvetovi so majheni in zeleni ter visé v podobi ličnih grozdkov, ki so priraščeni v listnih pasah. Kdor koprive ne pozná, mislil bi si, da je to prav pošteno zelišče, ki ne stori nikomur nič žalega.

A temu nij takó! Le pogledjte; ondu pride sosedov Janezek, ter gre naravnost k vrtnej ogradi, da bi si utrgal nekoliko cvetic, ki gledajo izza plota. Njegova nežna ročica se le malo oplazne po ondu rastočih koprivah in — o joj! to ga boli in peče, kakor živ ogenj. Takój se mu pokažejo rudeči spuščáji po roki in tudi bolečina ga žgè precej nekaj časa. Ako bi imeli Janezkova mati salmijakoveca, in bi mu ž njim rudeče spuščaje namazali, izginila bi bolečina, kakor da bi pihnil; a ker tega nemajo, mora si pomagati z vodo ali pa z vlažno prstjo.

Listi in stebala pri koprivah so pokrita z zeló majhenimi ščetinicami, ki jih s prostim očesom komaj vidimo. Te ščetinice so votle in z žgécim sokom napolnene. Konica (špica) teh ščetinic je kljukasto privita in zeló krhka. Če se jih tedaj le malo dotaknemo, takój se odlomijo in žgéci sok izteče po votlej ščetinici v kožo, na katerej se naredé boleči spuščaji. Ako pa krepko in pogumno primeš za koprivo ter jo dobro stisneš, vležejo se te ščetinice in te ne spekó.

Koprive rasto najrajše kraj potov, v plotéh in ogradah, na pustih krajih in po gozdih, koder večkrat zeló velike izrastejo; cvetó od meseca junija do septembra.

Kmetice jih spomladi s srpom požanjejo, zrežejo in dadó mladim gosém, ki jih prav rade jedó. To se zna, da si pri tem delu morajo roko s cunjo oviti, da se ne opekó.

A vam otroci je treba koprive dobro poznati, da se jih izogiblujete, kadar nabirate cvetice. Če bi pa kdo hotel za koprivo prijeti, naj si natakne rokavico ali si pa naj roko ovije v cunjo, da se ne opeče. I. T.

K o r u n

Korunova (krompirjeva) stebela niso visoka kakor drevesa, in niso niti lepa niti dèhteča, in tudi plod (sad) ne krasotí stebela, kakor jabolka in hruške, ki so največja lepota ovočnemu drevju v jeseni. A vendar se je korun prikupil vsacemu človeku. Kako to? Glejte otroci, to je zato, ker je korun najcenejša hrana ubožnim ljudém, in daje tudi gospódi tečno in okusno jed, ako se dobro pripravi. Korun se skoraj v vsakej zemlji dobro obnese ter obrodí skoraj vsako leto, da-si zeló malo obdelovanja potrebuje.

Korunovec požene iz jednega samega koruna, tudi iz jedne njegove polovice, ali celó iz jednega samega očesa. Korun se redko kedaj seje, da-sí njegovo seme tudi lahko dobimo. Seme se naredí v okroglih, zelenih, kakor črešnja debelih jagodah, ki visé ob korunovem stebelu. Cvetje ima belo, rudečkasto ali blede-vijolčasto, tedaj zeló različno, kakor so tudi podzemljice različne barve in debelosti. Korun sadimo takój za plugom v brazde, ali pa naredimo jamice, ki so najmanj po 6 decimetrov saksebi; v jamice položimo korun, ter ga potlej zagrremo z zemljo. Nato ga pustimo, da raste. Ko je korunovec po pédi visok, treba je korun okopati in ogrinjati. Meseca julija dozori najpred tako imenovani zgodnji korun, katerega nij varno preveč in prezgodaj uživati, ker nezrel korun zdravju zeló škoduje. O sv. Miheli začnó tudi drug korun izkopavati, ker o tem časi je korun zrel, kar se pozna na njegovem zélišči, ki vsahuje in črno postaja.

Zdaj hití vse na polje. Možjé in žene izkopavajo podzemljice prav rahlo iz zemlje, a otroci jih pobirajo in znašajo na kùp. Že na polji jih ločijo ter devljeje debelejšje posebej, drobnejše zopet posebej. Otroci naredé tudi ogenj, ker v tem času je že mrzlo, in pekó korun v žrvjavi. Pečen korun prav dobro diší. Zvečer se korun v koše pobere in domóv izvozi, kjer ga v zračnej in ne pregorkej kleti spravijo. Po nekaterih krajih ga tudi v globoke jame namečejo in s slamo ali prstjo zadelajo, kjer se prav dobro ohrani. — 4.

R è ž in p š e n i c a.

Rèž in pšenica imate vlaknate korenine. A iz korenin ne priraste, kakor pri zelišéh, sočnato steblo, nego travna bíl. Bíl je votla, okrogla in kolenčasta. V kolencih stojé dolgi, ozki in koničasti listi, trakovom podobni. Vrh bíli (stebela) je klas z dolzimi, ostrimi in k višku stoječimi re-